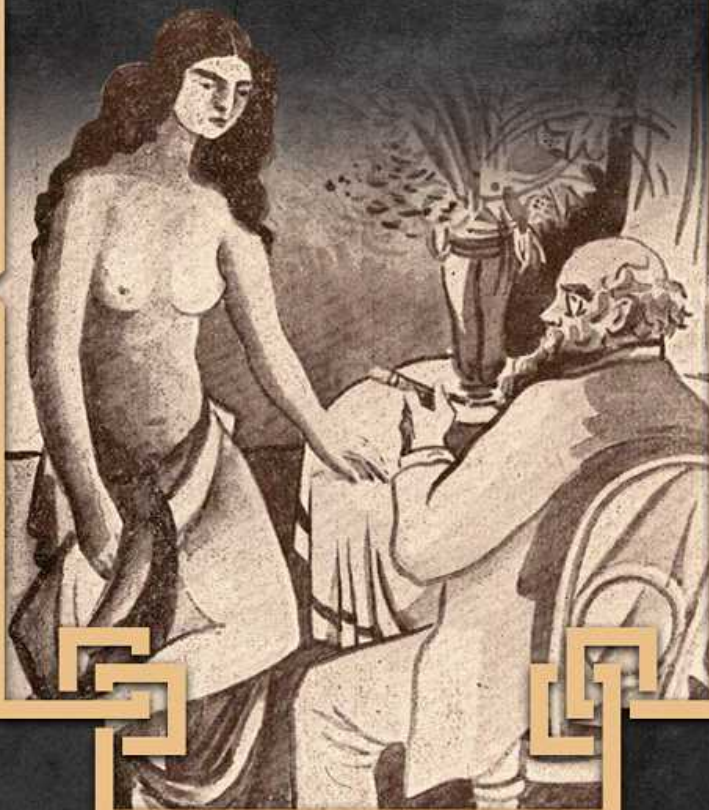

KRÁL ČESKÉHO BRAKU

DOBA A ŽIVOT VÁCLAVA JELÍNKA ALIAS
SLÁVY V. JELÍNKA, ALE TAKÉ WILLIBALDA YÖRINGA

EMIL HRUŠKA

KRÁL
ČESKÉHO
BRAKU

H. V. Zehner

EMIL HRUŠKA

**KRÁL
ČESKÉHO
BRÁKU**

**DOBA A ŽIVOT VÁCLAVA JELÍNKA ALIAS SLÁVY
V. JELÍNKA, ALE TAKÉ WILLIBALDA YÖRINGA**

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

© Emil Hruška, 2022

Photos © Emil Hruška, Státní oblastní archiv Praha, 2022

Cover art © Lukáš Tuma, 2022

Czech Edition © Nakladatelství Epocha, Praha 2022

ISBN 978-80-278-0091-9 (print)

ISBN 978-80-278-1226-4 (ePub)

ISBN 978-80-278-1227-1 (mobi)

ISBN 978-80-278-1228-8 (pdf)

Obsah

Na úvod teorie, nikoli však příliš.....	7
Muž s kocouřím čelem	13
Václav Jelínek: curriculum vitae.....	62
„Mňau“	69
Jelínek a detektiv Bangs.....	96
Travič žen.....	98
Jelínek a politika.....	107
Lupička Isa.....	114
Jelínek za protektorátu.....	158
Smrt před očima.....	161
Jelínek po válce, Jelínek před soudem	168
Prodavači lidské kůže.....	186
Jelínek ve vězení, Jelínek na svobodě.....	218
Jelínek v Hrobce	221
Příšery doktora Gargy	223
Klasik na závěr	251
Zjištěné knihy Slávy V. Jelínka / Willibalda Yöringa	253
Prameny a literatura.....	259

NA ÚVOD TEORIE, NIKOLI VŠAK PŘÍLIŠ...

Co je to literární brak neboli škvár?

Jak bývá charakterizována takzvaná braková nebo též pokleslá literatura, či paraliteratura? Například *Slovník literární teorie* uvádí, že v daném případě se jedná o „zpravidla prozaické dílo, jehož účelem je poskytovat vzrušení širokým čtenářským vrstvám a které nedbá na uměleckou a ideovou hodnotu; vyznačuje se nedostatkem původní invence, chudou a mechanickou kompozicí, potlačením psychologických a vůbec složitějších prvků románové skladby, naivní motivací, nevyplývající z charakterů postav, falešným morálním závěrem a neuměleckostí jazykového projevu“.

Slovo brak pochází z německého *der Brack* čili zmetek.

Dušan Karpatský píše v knize *Labyrint literatury*, že brakem je „ten nejhorší druh zábavné četby, který chce nejširším čtenářským vrstvám poskytovat pouze vzrušující čtivo a vůbec nedbá o uměleckou hodnotu. Začal se šířit v 1. pol. 18. století, rozbujel se v 19. stol. a jeho produkce zdárně pokračuje i v době nejnovější, přinášeje svým často anonymním autorům i nakladatelům slušný zisk“. Karpatský také uvádí, že „pokleslá literatura tohoto typu se jednostranně soustřeďuje na děj a libuje si ve vnějších efektech, s motivací jednání postav si moc starostí nedělá, stejně jako s kompozicí či stylem. A končí obvykle happy endem. Když se přece jen vyznačuje jistými kvalitami nebo má blíže ke kýči, říká se jí slušněji literatura bulvární, konzumní nebo masová“.

Takzvané pokleslé literatuře se ve své práci *Napínává četba pod lupou* věnoval literární kritik a historik Josef Hrabák. Pokleslou literaturu charakterizoval jako tvorbu, „která se oddělila jako řemeslný výrobek nevalné úrovně od náročnějšího zábavného písemnictví plnícího rekreační funkci (odtud termín paraliteratura na rozdíl od umělecké literatury) a tvoří nejnižší patra a suterén slovesné produkce. V meziválečných letech se této tvorbě říkalo obyčejně ‚lidová literatura‘ a měla dva charakteristické znaky – láci a mizernou kvalitu“. Hrabák také píše, že „z hlediska literární úrovně to však byla většinou četba praubohá, a proto se jí také říká literární škvár nebo literární brak“.

Nicméně literární brak, škvár, paraliteratura apod. byl a je výrazným fenoménem, který nelze odbýt pohrdavým mávnutím ruky. Dokonce klasik české literatury Vladislav Vančura se ve své stati *Jak číst* zamýšlel nad tím, jak je to ve společnosti se čtením „škvárů“. Tedy: Proč lidé vyhledávají a hltaají tento druh literatury.

„Všichni známe ony šestákové knížečky, které se s takovou snadností kolportují a které se prodávají v tabáčních prodejnách a ovšem i u knihkupců,“ napsal Vančura. „Jednou se jmenují Zapovězené ovoce, jindy Loupežníci z hor, opět jindy Paměti detektiva Eleonora nebo Příběhy pasáka stád na Divokém západě nebo Romány do šosu. Všichni známe ty brídilské výplody, všichni jsme z nich přelouskli pár stránek a všichni se dojemně shodujeme v tom, že je to bída a že je to hanba číst. Říkáme to již hodně dlouho, ale nic naplat, ten škvár má tuhý život! Zatímco se rozčilujeme, jeho náklady rostou a jeho obliba se rozmáhá. V čem to, bože milý, vězí? Což jsou lidé ve své podstatě hlupáci? Což se dají vědomě okrádat? Což je na světě taková mizérie, že muž a paní a dívka a chlapec se zdravým rozumem nerozezná padělek a věc bezcennou od věci hodnotné? – To jsou ovšem řečnické otázky, neboť víme, že lidé ve své většině jsou chytrí, že své groše vydávají s velikou opatrností a že kupují řečené sešitky právě pro jejich kvantitu. Z toho plyne, že na krvácích a na takzvaném škváru je něco, čemu nerozumíme. **To něco,**

ta věc podivná a těžko postižitelná, je snad jakýsi strakatý a sprostý druh krásy či uchvácení.“ [zvýraznil aut.]

Vančura cituje Jiřího Mahena: „Špatný život vychoval většinu lidí velmi špatně, ale oni se z toho zachraňují po svém a všelijak: čtou romantickou literaturu, která je jim vykoupením ze všednosti. Hledají detektivní novely, aby se zbavili tíhy prostřednosti. Čtou revoluční literaturu, poněvadž vidí denně kolem sebe ohromné množství nevyužitých, neprobuzených sil. Ženou fantastickou četbou svého ducha tam, kde začíná i tvůrčí fantazie. Jsou naplněni smyslem pro patos a hltají proto literaturu tendenční. Čtou často krváky, poněvadž mají v hlavě sen o primitivní spravedlnosti. Hledají více než karaktery, poněvadž jich vidí málo kolem sebe. Touží po velké změně, jako po ní stůně celé lidstvo.“

A Vladislav Vančura pokračuje: „Odtud s větší smělostí chci tvrdit, že se krváky (a celá takzvaná špatná literatura) neče z důvodů nízkých a nečestných, ale z důvodů vznešených. Všichni čtenáři mají tedy zásadně potřebu krásy. Básní o životě. Přetavují svou touhu v řinčivé hulákající příběhy a v jakýsi ohňostroj uvolněných a nemožných skutků. Snad se jim zdá, že ubozí hrdinové – a těmi jsou ovšem sami – kteří tak dlouho nezavadili o možnost slušného lidského projevu, rozkvétají v tom nepřirozeném a přebarveném světě k činu a k slávě a k láskám, jimž se nic nevyrovná. Je to bláhové, je to nevkusné, ale duch a utajená energie básnického čtenáře propůjčuje té veteši vlastní odlesky. V tom světle se pak zatřpytí přemnohá ubohost jako hrdinství. V podobných potřebách koření tedy úspěch krváků, ale tím nejsou vyčerpány všechny důvody, které pomáhají k rozkvětu tohoto býlí. Vedle láce a snadné dosažitelnosti je to zajisté i onen ošuntělý a snadnický způsob, kterým jsou knížečky vypravovány. Čtenář se tu setkává s obrazy, jichž bylo již tisíckrát užito. Je to řada klišétek a konvencí tak vyzkoušených, tak známých a tak nenáročných, že po nich čtenář skoro bez námahy a práce klouže k žádoucímu happy endu. Slovesnost jej nemusí zaměstnávat, ani co se za nehet

vejde. Nic ho nezdržuje, nic nebrzdí jeho rozpoutanou fantazii a jeho chtivost příběhů. Chce, aby se milenci, kterým drží palec, dostali, chce, aby zlí ničemové byli potrestáni, chce, aby nevinnost byla zachráněna, a čím bystřeji k tomu vypravování směřuje, tím lépe.“

Pokleslá literatura naše přední literáty zajímala, čímsi jaksi vábila.

Karel Čapek charakterizoval literární brak z hlediska jeho obsahu mimo jiné takto: „Muži jsou stateční, toť pravda; jenomže do všeho vle-zou. Ženy, zpravidla méně aktivní, ztěžují situaci něčím jiným: mají často nějaké tajemství a nepovědí to za živého boha, ač by se tím vše ohrom-ně zjednodušilo. Myslí to dobře a jednají z pohnutek nejšlechetnějších; ale kdyby Cecilie včas řekla Raoulovi, že zloduch je vlastně otec Ange-ličin, nedošlo by k děsným událostem, následkem jichž Cecilie zešilela a hrabě de Belval byl napolo zabit. Ctnost, ponechána sobě samotné, je podivuhodně nepraktická; nesníží se k tomu, aby počítala s okolnostmi. Naproti tomu zločin počítá se vším, jenom ne s náhodou; jsa naprosto racionální a systematický, není připraven na zázračné zasažení nepřed-vídatelná. Kdo by mohl tušit, že neblahá šilená náhle nabude rozumu a vystoupí proti bídníkovi? Jaké štěstí, že věrný Jakub našel ten pohoze-ný útržek papíru! [...] Náhody, divy a nečekaná setkání rozetnou uzel protivenství utažený inteligentní a vysoce praktickou zlobou. Vina je potrestána, zlý vévoda spolkne jed, jež nosil v prstenu; a nanejmenš jedna svatba následovaná rozkošným děťátkem korunuje dílo v znovuzřízené mravní harmonii.“ (Marsyas)

Ale dosti literární teorie.

Český literární brak měl za první republiky svého krále, jehož věhlas zableskl i do nového milénia.

Krále nekorunovaného, jak se říká.

Jmenoval se Václav Jelínek.

Jako autor se však prezentoval jako Sláva V. Jelínek, a za okupace, kdy se „dal k Němcům“, si dokonce změnil jméno na Willibald Yöring, a po celou svoji spisovatelskou dráhu „chrлил kvanta vskutku mimořádného škváru“

(I. Fencel). Ovšem tento autor měl zřejmě i jiné, obtížně identifikovatelné pseudonymy (například Jack Briggs či V. Ludikar).

Ondřej Neff napsal o Jelínkovi v knize *Něco je jinak* (o české vědeckofantastické literatuře): „[...] vědeckofantastický román, který je držitelem prvního rekordu dosaženého našimi autory sci-fi žánru. Napsal ho [...] Sláva (Václav) Jelínek a jmenuje se Příšery doktora Gargy [správně: Gargy – pozn. autora]. Morbidnost této práce nebyla a asi nikdy nebude překonána. Gagrový ‚příšery‘ jsou totiž zplození ženy a oběšence. Rádi bychom odkázali tento paskvil do oblasti obyčejného hororu, ale k naší lítosti je to nesporná sci-fi, neboť Gagra nečaruje, pracuje důsledně s ‚trubicemi zvláštního tvaru‘ a ‚záhadnými přístroji‘. Jelínek se snaživě podbízí ‚protivzdělaneckým‘ náladám svého publika (vydal své dílko v nakladatelství Poledního listu, příbuzného týdeníku Šejdrem); pěkně to charakterizuje Gagrův výrok: ‚Co záleží na jednom životu, když se jedná o velký zázrak vědy!‘ Takto autor poukazuje na zvrhlost vědce (zřejmě všech vědců), kteří ‚pohrdají morálkou‘, konajíce nedovolené pokusy. V naznačeném duchu, kde spisovatel balancuje mezi pornografií, krvákem a hororem, je nesena i jeho další práce z tohoto roku [1931 – pozn. autora], *Ostrov hrůzy*, román děsu a tajemné záhady neznámého tvora v Tichomoří. Naposledy se v našem písemnictví Jelínek ukázal za okupace, kdy se v převleku za Willibalda Yöringa, inzerovaného jako ‚vynikající německý básník a spisovatel‘, pokusil o kolaborantskou fantasmagorii *Země tlustých bohů* (1943). Jako vědeckofantastický prvek tu najdeme podivuhodný lék proti lepře.“

Díky prvkům „science fiction“ ve svých knihách se Jelínek dostal do *Slovníku české literární fantastiky a science fiction* (1995), který zpracoval Ivan Adamovič. O Jelínkovi zde mimo jiné stojí: „Spisovatel, novinář, překladatel z němčiny, angličtiny a srbochorvatštiny. Publikoval své prózy z velké části v časopisech a novinách, např. *České slovo*, *Pražský ilustrovaný zpravodaj*, *Hvězda*, *Večer*, *Reforma*, *Expres*, *Letem světem*, *Nová Praha*, *Rozkvět* aj. Byl jedním z nejrychleji píšících spisovatelů v české

literatuře, čemuž ostatně odpovídala úroveň jeho děl. Podle prohlášení v deníku *Expres* z r. 1930 měl ve svých 25 letech na kontě již 50 románů.“

Kdo byl a co vše sepsal onen Václav (Sláva V.) Jelínek alias Willibald Yöring, tento „legendární brakopisec“, který psal „prachbídňe, ale ještě i plagoval“, „grafomaniakálně tvořící své konglomeráty“ stupidit (I. Fencel)?

Jak se přes výraznou konkurenci usadil právě on na trůně „krále českého braku“?

Proč jsou jeho knihy, dostupné jen řídce v antikvariátech nebo u jednotlivců, stále horlivě vyhledávány a kupovány, a to za stále vyšší cenu? A hlavně: Proč jsou jistým, nikoli málo početným publikem s gustem čteny?

Pokusíme se Jelínka alias Yöringa a jeho tvorbu přiblížit. Kurzivou psané pasáže ve výtazích z některých jeho knih jsou doslovnými citacemi.

MUŽ S KOCOUREM ČELEM

Kriminální román

(Vydal v roce 1925 v Praze Josef Šrámek, obrázky a obálku kreslil /údajně/ akademický malíř K. Jíra)

Román začíná v ich-formě.

Autor se odhodlal opět navštívit Spojené státy. Bylo to na sklonku léta. S malým kufříkem se vylodil v New Yorku. Občerstvil se dolarovou přesnídávkou a pak se procházel bulváry. Když stanul před výkladem přepychových klubovek, zhotovených z imitace „krokodílové kůže“, spatřil starého muže, jenž se kochal týmiž předměty.

Priskočil jsem k němu radostně a podal mu pravici. „Jakže M. Wilkinsi,“ zvolal jsem, „vy podnikáte dopolední procházky zcela sám?“ (Jaká to náhoda, v New Yorku!)

Stařec rázem mne poznal a chopiv se podávané mu ruky, srdečně ji stiskl. Pak pravil:

„Jak jsem rád, že si mohu s vámi opět jednou pohovořit. Zajímáte se dosud o sedmé umění?“

Přikývl jsem.

„Víte již dávno,“ pokračoval, „že jsem ředitelem filmové společnosti Wilkins-film. Nedávno stalo se v našem atelieru něco tak podivuhodného, že jsem litoval, že vy, který se rád obíráte podobnými případy, jste meškal právě v Evropě. Ostatně míním vám celou věc vyprávět.“

Odešli tedy do Wilkinsova domu a usedli v kuřáckém salonku. Wilkins, dříve fenomén lidské síly a zdraví, byl očividně velmi zchátrán.

„Slyšel jste o Muži s kocouřím čelem?“ otázal se návštěvníka.
Neslyšel.

Takže Mr. Wilkins se dal do vyprávění.

Ateliery Wilkins-filmu se nacházely za posledními domky Hobokenu. V zahradě ateliérů byla vyschlá studna, do které se nikdo nechtěl spustit, neboť v ní byla nepěkná havěť. Wilkinsův kuchař si totiž jednou přinesl z Rocky Mountains sbírku ještěrek a plazů. Při jejich krmení byl však uštknut a za půl hodiny v hrozných bolestech zemřel. Zaměstnanci ateliérů pak všechny ještěrky a hady vhodili právě do té vyschlé studně, které se potom všichni vyhybali.

Mr. Wilkins vypsál konkurs na scénář s vtipným námětem. Přišla mu řada nabídek. Mezi nimi také rukopis s nadpisem „Satan“. Téměř v jedné řádce s tímto slovem bylo jméno autorovo – Alexandre Barker; Wilkinsovi se zdálo, že autor přirovnal k Satanovi sebe sama... Wilkins se dal do čtení. Šlo o hrůznou historii a byl jat děsem při každé nové stránce. Četba jej silně rozrušila a měl chuť rukopis spálit. Už se k tomu chystal, leč vtom zaklepal sluha a přinesl mu navštívenku: paní Joan Hepburnová. Krásná žena lepých tvarů, která se vytrvale, však zatím marně ucházela o angažmá u Wilkinsona.

Vešla.

Když spatřila na stole rukopis „Satana“, překvapeně řekla, že to písmo zná. Wilkins chtěl vědět, kdo je tedy autorem rukopisu. Hepburnová řekla, že mu to prozradí, pokud ji nechá hrát v jedné scéně nového filmu. Wilkins souhlasil.

„Takovéto písmo měl John Plummer,“ pravila, „který byl odsouzen pro vraždu svého nemanželského dítěte k smrti. Jmenoval se John Plummer, pamatuji se zcela dobře na toto jméno, ač je tomu již několik let, co byl uveřejněn v denních listech rozsudek s jeho rukopisem. Jako děvče zajímala jsem se o takovéto případy a to je snad příčinou, že jsem si na něho vzpomněla.“

Hepburnová si pročetla rukopis scénáře a pravila, že je to hnusné. Zda by chtěla hrát v takovém filmu? Ani kdyby jí Wilkins nabídl hlavní roli! Ale – ten je přece mrtev... Hepburnová se domnívá, že Plummer kdysi rukopis napsal, ale zdědil jej Plummerův příbuzný Barker, který nyní rukopis nabízí. Doporučuje, aby se Wilkins obrátil na policii a získal o Plummerovi další zprávy.

Wilkins tak učinil.

Policejní úředník pravil: „*John Plummer, narozený 1885 v Exeteru, anglickém hrabství Devonshiru, vyučený ciselér, který se zařídil v New-Yorku a žil ve společné domácnosti se zestárlou cirkusovou provazovou tanečnicí Jacquelinou Belmontovou. Jejich nemanželský poměr byl korunován ku povidu zdravým, silným a hezkým hošíkem. Podle výpovědí sousedů, Plummer, který byl velmi šeredný, podezřívá Jacquelinu z nevěry, k čemuž zadávala mu příčinu právě sličnost jeho dítěte, a mnohokrát ztýral provazovou tanečnici. Posléze tato zmizela a vzniklo podezření, že Plummer ji zavraždil a její mrtvolu někam ukryl. Pro nedostatek důkazů byl však propuštěn z vyšetřovací vazby. Po svém propuštění vedl nepořádný život a sousedé ze soucitu, slyšíce často dítě plakati hladem, krmili je zbytky svých obědů. Třetího roku John Plummer ubil hošíka proutěnou židlí, byl zatčen a odsouzen k smrti. Několik hodin před popravou prchl v plášti dozorce a dosud nebylo po něm nalezeno ani stopy. Příbuzných neměl, ani známých...*“

Mr. Wilkins: „*Tato shoda okolností mě vyděsila. Nyní jsem tušil, že „Satan“ byl napsán oním uprchlým ničemou, který se patrně kdesi skrývá pod jménem Alexandre Barker. Miss Joan byla překvapena neméně.*“

Co učiníme? ptal se jí Wilkins.

Joan je chytrá: Wilkins napíše panu Barkerovi-Plummerovi dopis, a až přijde, nechá jej zatknout! Ovšem bylo by lépe, kdyby předtím znalec písma prozkoumal písmo scénáře a dřívější rukopis Plummerův. Wilkins souhlasil a opět se obrátil na policejní komisařství. Bylo mu sděleno, že jej záhy navštíví příslušný úředník. Měl tlusté brýle a velký červený nos,

jehož špička se ohýbala vzhůru. Úředník měl s sebou rukopis Johna Plummera, který porovnal s rukopisem scénáře „Satan“. Písmo souhlasilo. Scénář napsal vrah Plummer!

Po úředníkově odchodu pravila Joan:

„Nyní jste ke mně připoután. Máme společné tajemství a nyní oba se musíme starati, aby John Plummer byl usazen na elektrickou stolicí.“

„Nevím, co se se mnou dalo v tom okamžiku, ale myslím, že jsem ji pohladil po vlasech.“

Mr. Wilkins uveřejnil v denních listech tento dopis: *„Mr. Alexandre Barker, který zaslal k soutěži libreto, vypsané Wilkins-filmem, svého „Satana“, se žádá, aby navštívil ředitele této společnosti za účelem soukromé rozmluvy.“*

Hned druhého dne dostal Wilkins odpověď: *„Navštívím Vás mezi třetí a čtvrtou hodinou odpolední. Divím se, že jste si vybral k filmování právě mého „Satana“. Upřímně řečeno, nikterak jsem to nečekal. Váš Alexandre Barker.“*

Před třetí hodinou přišla Miss Joan a ukryla se pod Wilkinsovým psacím stolem. Ve čtvrt na čtyři ohlásil sluha pana Alexandra Barkera. Mr. Wilkins byl vzrušen. Vstoupil muž malého vzrůstu.

„Jeho nohy vězely v plátěných střevících, nesmírně dlouhých a špinavých a jeho ramena, silácká a hranatá, napínala cvilich jeho kabátu. Na hlavě mu vzpurně seděla kulatá čapka ze žluté kůže a pod čapkou spojovalo se jeho obočí v mohutný jediný oblouk. Bylo to tak zvané kocouří čelo, avšak bylo nejdokonalejší, jaké jsem v životě kdy spatřil. Muž nebyl delší dobu holen a tím nabývala jeho tvář zpustlosti a divokosti.“

Muž potvrdil, že je autorem „Satana“.

Mr. Wilkins chce, aby mu muž sdělil své životopisné údaje.

„Ledová maska jeho obličeje zůstala nepošinuta.“

„Narodil jsem se roku 1887 v Sioux Falls v Jižní Dakotě. Moji rodiče obývají tam dosud farmu s dobytkářskou ohradou. Studoval jsem rok práva na Harwardově universitě, zabýval jsem se delší dobu prodejem

psacích potřeb v New-Yorku a posléze jsem sloužil v leteckém vojenském oddílu. Libreto „Satan“ jsem napsal za nocí znedlidněných celodenním ruchem.“

Měl jsem tisíc chutí sevřít mu hrdlo a zasyčeti mu do tváře: „Prokletý lháři! Dvojnásobný vrahu!“ Zdržel jsem se a pravil jsem s křečovitým klidem dále: „Mohl bych obdržeti zcela přirozený podpis?“ Podal jsem mu papír a namočené pero a on se podepsal vážně a důkladně, jako každý člověk širších vrstev, který v podpisování vidí rozdávání sama sebe. Na lístku stálo oním rozervaným rukopisem: Alexandre Barker. Jakmile jsem přečetl podpis, v okamžiku jsem se změnil. Vzpřímil jsem se a podíval jsem na něho způsobem co možná nejvíce zdrcujícím.

„Jste lhář, rozumíte?“ vzkřikl jsem.

Zamračil se, čern obočí rozlila stín po celém jeho obličejí.

„Vaše pravé jméno zní John Plummer,“ vyrazil jsem vítězoslavně.

„Mýlíte se,“ řekl klidně. „Alexandre Barker.“

Zasmál jsem se nuceně a opovržlivě této prosté obhajobě.

„Narodil jste se v devonshirském Exeteru,“ řekl jsem přísně, „vyučil jste se ciselérem... odstranil jste Jacquelinu Belmontovou a dítě, které měla poctivě s vámi, ubil jste rákosovou židlí. New-yorská policie hledá vás již několik let, aby vás posadila na elektrickou stolicí.“

Muž zrudl a jeho ruce se chvěly. Byl prozrazen!

Pokusil se zapírat, ale pak pravil mírně: „Vzdávám se vám. Pošlete pro policii, aby vyšetřila mou záležitost.“

„Byl bych se učinil i bez vašeho vybídnutí.“

Když jsem se chopil telefonního aparátu, zdálo se mi, že spatřil jsem v jeho lesklém zrcadlovém okraji Miss Hepburnovou, která vytřešťuje na Barkera za mémi zády oči a činí velmi podeššený, odmítavý posunek.

Muž s kocourím čelem byl zadržen a policisté prověřovali jeho životopis.

„Byl jsem nezvratně přesvědčen o jeho vině. Miss Hepburnová plně sdílela mé mínění. Byl bych přísahal, že onen její pohyb, jímž si přála Barkerovi něco naznačiti, byl pouhým zrakovým klamem. Nebýt chvilkové

Ilustrace ke knize Muž s kocouřím čelem.

stísňenosti, byl bych se sám sobě srdečně zasmál. Ta čistá, bílá Miss Joan, jež odmítala lásku i v nejdělikátnější formě, mohla ze svého minulého života Barkera nějak znáti? Byl bych hoden nejhlubšího opovržení, kdybych se tak odvážil domnívati.

Po šesti hodinách telefonoval vyšetřující úředník: „Vracíme vám jej. Je nevinný. Narozen 1887 v Sioux Falls. Jeho rodiče žijí. Studoval na Harwardově universitě a sloužil u leteckého oddílu kapitána Costy. Je podobný prchlému Johnu Plummerovi, jeho písmo rovněž podivuhodně rukopisu onoho vraha, avšak spousta důkazů stojí na straně jeho neviny.“

Po deseti minutách se k Wilkinsovi dostavil Barker. Právil, že Mr. Wilkinsovi odpouští a tázal se, zda jeho scénář bude realizován. Wilkins řekl: „Mé pevné přesvědčení o vás jest, že jste Johnem Plummerem i přes osvobozující výpovědi policie.“

Dále pak: „Vaši práci nepřijímám. Můžete jíti.“

„Ne?“ tázal se dlouze, vraště obočí.

Místo odpovědi hodil jsem mu jeho čepici a ukázal významně sevřenou pěstí na dveře.

Vytáhl něco z náprsní kapsy; Miss Joan slabě vykřikla při tomto pohybu. V jeho ruce se objevil váleček z temněmodrého papíru.

„U čerta!“ vzkřikl jsem. „Co zde chcete činiti s dynamitovou patronou?“

Natáhl se a postavil ji na okraj skříně. Spatřil jsem, že nemá téměř žádného doutnáku.

Miss Joan divoce lomcovala oknem, chtějíc snad jím uprchnouti. I mne nakazila svým děsem.

„Zabijí vás,“ zařval jsem, „opovázíte-li se patronu zapáliti. Jeden pohyb a rozdrtím vás.“

Skočil jsem k telefonnímu aparátu, ale v tom mne zadržel jeho pánovitý, odměřený hlas:

„Je to zbytečno. Dříve než nabudete s policejním úřadem spojení, vyletíte do povětří.“

Stál za psacím stolem se širokým, nestvůrným úsměvem, jímž snad vítal vidění blízké smrti.

Obrátil jsem se k Miss Joan a spatřil jsem její obličej potřísněný krví. Domníval jsem se, že spáchala sebevraždu. Přiskočil jsem k ní a odnesl ji do křesla.

„Bože, co je vám?“ tázal jsem se jí zděšeně.

„Nic to není,“ šeptala, přivírajíc umdleně víčka a ukázala své pořezané zápěstí o okenní tabulku, kterou se pokoušela holou dlaní roztříštiti. Barker rozžehl plamének zapalovače. Pohlížel jsem na něho očima hrůzou vypoulenýma, nejsa schopen jakéhokoli činu.

„Proč tak činíte, Mr. Barkere?“ ozval se z lenošky tichý hlas Miss Joan.

„Slyšel jsem dobře,“ pravil Barker ke mně, „že „Satan“ má být odmrštěn. Je psán krví mého srdce a nemohu snést, aby neznán shnil mezi nepotřebným brakem mé domácnosti.“

„Můžete se pokusit u jiné společnosti,“ namítl jsem.

„Ne...ne,“ pravil a dupal umíněně, „všechny jiné společnosti mají libreta již zakoupena na několik let. Vy jste jediný, který mi může vyhověti. Byl bych nucen rukopis odnésti si domů a nechati jej povalovati.“

„Přistupuji,“ řekl jsem nejistě, neboť život byl mi milejší, než moje dřívější předsudky.

„To není vše,“ řekl Barker chladně. „Přeji si hráti titulní úlohu „Satan“, což jsem měl již ostatně vysloviti při zasílání své práce.“

Mr. Wilkins a Mr. Barker si po krátkém váhání stiskli pravice k uzavření smlouvy. Nato Parker vzal patronu, strčil ji do kapsy a odešel.

Mr. Wilkins pokračuje: „Bylo mi jednapadesát let, ale cítil jsem se mlád a silen. Zůstal jsem panicem, nemaje k ženám než obchodních závazků. Moje finanční starosti a dalekosáhlé spekulace pohlcovaly všechny myšlenky mého dřívějšího života. Pokládal jsem to za svou přednost, že jsem se stranil ženských půvabů. V posledních dnech

pociťoval jsem podivné vzrušení při pohledu na Miss Joan. Okouzila mne? Miloval jsem ji?“

Jednoho dopoledne za ním Miss Joan přišla a zajímala se o to, kdy se začne s filmováním „Satana“. Wilkins ji bezděky nazval „přítečkný“ s tím, že jest mu rozkoší, takto ji nazvati.

Joan k němu přistoupila, sevřela ve svých dlaních jeho ruku a pravi-la s neodolatelnou vážností: „Vím, co mi chceš říci. Ne, neříkej to slovo. Tisíce mužů mi je říká a dosud jsem nenalezla v něm zalíbení.“

„Ale...“ ohražoval jsem se.

„Mne neoklameš, můj milý,“ pokračovala, pohlíže-jíc na mne svýma mírnýma očima. „Líbím se ti, vidím a čtu to v každém tvém pohledu. Či chceš mi pravdu říci ono banální slůvko, jímž se každý vo-ják dobývá do postele své lásky?“

Políbil jsem jí ruku a rychle jsem odvrátil tvář.

„Buď hodný,“ řekla a pustila zvolna mou ruku.

Pojednou vešel Alexandre Barker. Jeho škodolibý výraz mne poučil, že pozoroval celý výjev.

„Vážené panstvo,“ řekl, „zdá se, že zde panuje sentimentalita.“

„Ven!“ vzkřikl jsem na něho a zároveň jsem otevřel dveře.

Šel, avšak ve dveřích se obrátil a řekl: „Ve večerním vydání všech new-yorských novin bude nádherný článeček, nebo i skandální anekdota s názvem: Mr. Wilkins žebrákem lásky-Miss Joan Hepburnová.“

A přiraziv dveře, zmizel.

Wilkins za ním ihned vyrazil, dostihl jej u zahradních vrat, kde si Barker zapaloval cigaretu. Wilkins mu sdělil, že „Satan“ se bude natáčet s Barkerem v hlavní roli, tak oč mu jde? Barker odvětil, že si přeje, aby se s ním jednalo jako s gentlemanem. Miss Joan mezitím rozmlouvala v otevřeném okně s asi pětiletým černovlasým hošíkem. Barker podal chlapci nějaký v papíru zabalený předmět.

„Běž domů,“ řekl, pleskaje jej po tváři. „Dej to do kamen a uvidíš, jakou radost bude mít tvá maminka.“

Hošík poděkoval a odběhl.

„Co jste mu daroval?“ tázal jsem se nedůvěřivě Barkera.

Ukázal klidně na horní kapsu své vesty, jež byla prázdná.

„Bože!“ zvolal jsem zděšeně. „Dal jste mu patronu?“

Cynicky přikývl.

Vyběhl jsem před dům. Čí je to hošík? Jako šílenec letěl jsem ulicí dolů, pohlížeje do všech oken, aniž jsem někde hošíka uviděl. Chtěl jsem křičeti, ale neznal jsem ani hochova křestního jména. Letěl jsem dále, občas se dívaje do oken nízkých domků.“

Wilkins to vzdal a šel domů.

„Již jsem sahal po domovním zvonci, když jsem zaslechl strašlivý výbuch. Střecha protějšího domku vylétla do povětří a domek se roztrhl jako skořápka. Dvě zdi klesly a ihned vše zachvacovaly plameny. Così lepkavého plesklo mne do tváře. Zachvěl jsem se a pohlédl jsem na předmět ležící u špičky mého střevíce. Vytrěstil jsem oči, nemoha či nechtěje ihned pochopiti, že jeto kousek masa s několika krůpějemi krve, který ležel u mých nohou.

Dětský prst!

Přivřel jsem oči hrůzou. Vyrázil jsem dveře a vřítíl jsem se do své pracovny. Přísahám, že kdyby se v té chvíli dostal Barker do mých rukou, byl bych jej s největší rozkoší k smrti ubil. Zahlédl jsem jen Miss Joan, ležící na koberci. Její tvář pokrývala těžká bledost. Poklekl jsem k ní a uvolnil jsem jí šat na prsou. Chvějícími se prsty přerval jsem tkanice krunýřového živůtku, aby mohla vydechnouti. Nezdálo se mi, že pečuji o ženu. Nevzrušil mne pohled na její prsy vyklouzlé z košile, ani na její bílé hrdlo, protkané jemnými, modrými žilkami.“

Procitnuvší Miss Joan zpozorovala své obnažení a Wilkinse odstrčila.

Wilkins se jí dvorí, nazýváje ji drahou Joan. Sděluje jí, že od tohoto okamžiku může hrát všechny ženské hlavní role v jeho filmech. Však rozpomněli se na právě proběhlý zločinný Barkerův čin.

„Slyšela jsem výbuch, přihodilo se něco?“ tázala se Joan. Když vyhlédla z okna a spatřila trosky protějšího domu, byla zděšena.

Cosí tmavého vyčnívalo z hromady. Podobalo se to tmavé látce, černému zaprášenému cáru, či – není možno?! Chopil jsem Joanu za ruku a hravě vysadiv okenní rám, vynesl jsem ji před dům. Spatřili jsme houf lidí, kteří přicházeli s lopatami a záchrannými prostředky. Stanuli jsme až u tmavého cáru, který nás tak překvapoval. Joan poznala okamžitě, co to je. Držela mne za ruku a já cítil, kterak se chvěje.

„Bože! Ženské vlasy!“ zašeptala zděšeně.

Nemýlila se! Byl to černý, na polo rozpletlý ženský cop, v němž vřezlo několik drátěných vlásenek. Mezi cihlami šklebil se krvavý ženský obličej. Odhodil jsem dvě cihly a spatřil jsem příšernou tvář, která neměla oči a jejíž víčka se podobala roztřepeným hadrům. Nos byl sražen a na ústech s vyraženými zuby byl rozprostřen podivný úsměv, takže obličej se podobal karnevalové groteskní masce, zhyzděné lidskou bolestí! [...] Její mozek vpíjel se do šedého popele, vyhozeného při výbuchu z krbu.! [S. V. Jelínkovi nebyla žádná perverze dostatečně velkou – pozn. autora]

Vrátili se k Wilkinsovi.

„Co učiníme s Barkerem?“ tázala se mne v pracovně. Pokrčil jsem rameny. Ten ďábelský člověk držel nás právě tak v hrsti, jako my jeho. Jemu šlo o hrdlo a nám o čest, avšak s tou výjimkou, že my jsme byli tak nevinni, jak může býti pár podivných, platonických milenců; avšak věc byla by bývala v novinách líčena jako neslýchaný skandál a toho jsem se obával spíše kvůli Joan než kvůli sobě.

Uplynulo pět dnů; Wilkins za tu dobu nespátřil ani Joan, ani Barkera. Zatím se připravovalo natáčení „Satana“. V atelierech se stavěla temná hladomorna. Umělá pavučina se ploužila po zdi...

Mr. Wilkins myslel na Miss Joan. Proč nepřichází?

Navštívil jej jistý policejní grafolog, který si stěžoval na svůj nos, který se mu prý začíná zmenšovati. Činil výtku svému titánskému nosu, který prý je, přes mateřskou péči, kterou mu věnuje, velmi náchylný k tvoření nežitů. Ptal se mne, jak se mi daří a uvázel si kolem hrdla kapesník,

jako by se chystal o bědu. Tušil jsem, že si nepřeje, aby mu potřísnily jeho sliny, které mu při rozmluvě stále tekly z úst, náprsenku. Mr. Wilkins odměnil pana Fisfeta větší bankovkou za poslední návštěvu a ukázal mu zahradu. Když Mr. Fisfet odešel, vstoupila do Wilkinsovy pracovny Joana, celá uplakaná. Z jejích očí Wilkins vyčetl, že jej miluje. Došlo k něžnostem.

„Joano...“ šeptal jsem, líbaje zuřivě její vlasy.

Zvrátila se na znak, přivřela oči a její hrud' vystupovala jemně v průsvitné látce svými něžnými tvary. Mé rty se setkaly s jejími ústy. Vrátila mi tichý, nehluchý polibek, který mi způsobil závrať. Její srdce se zachvělo na mých prsou, jak ptáče chycené v tenatech. Cítil jsem vůni jejích prsů, jež se tak vlnily, že jsem zřel žlábek mezi nimi... Pojednou jsem ucítil ránu do prsou, až jsem se zapotácel. Joana se dívala na mne podivným, cizím očima, polobázlivými a poloužaslými. Sevřela si skráně dlaněmi a zadívala se upřeně k zemi.

Nato prchla. Běžela do zahrady, Wilkins za ní. Nemohl ji dosáhnout. Joan se snažila prodat angreštovou hradbou, zanechávajíc na každé větvičce cár oděvu. Když se vyprostila, byla téměř nahá. Celé údy prosvítaly jí tmavými cáry jak jitro ranními mraky. Utíkala dál, Wilkins zpozoroval, že míří oně zapomenuté studni, kde byli hadi a jiná havěť. Zastavila se u okraje a již činila krůček do temné prázdnoty – když jsem ji uchopil kolem pasu a unášel ji pryč.

„Proč? Joano...proč?“ šeptal jsem, líbaje ji v běhu na oči.

„Žije on... nemohu žítí já,“ vydechla a zhroutila se v mém náručí jako podlomený, zraněný květ.

Druhého dne, před čtvrtou hodinou ranní, kdosi zabušil na dveře Wilkinsovy ložnice. Po výzvě vstoupil, nečekán-nezván, Alexandre Barker. Pravil, že studoval „Satana“ a chce ihned filmovati. Wilkins se umyl, oblékl a potom zaklepal na dveře pokoje, v němž pobýval režisér Pechve. Režisér po chvíli vyšel a za ním dva mladí sluhové s aparátem.

Šli k vybudované hladomorně.

Barker krácel zamyšlen.

Jeho tvář byla podivně ztrhána a šedivá. Na místě byla mu navlečena černá, hladká paruka, která dodala jeho tváři výrazu velmi unaveného a vyžilého. Líčidlem, které bylo na jeho skráních, vynikly jeho velké, čínské kosti. Na hřbet jeho nosu bylo přiděláno něco massy, aby byla získána ďábelská linie. Oči byly poněkud zvětšeny a ústa zmenšena, takže se podobala rudé jizvě.

První scéna se odehrávala v hladomorně. Ďábel byl uvězněn v jejím nitru; Barker v černém trikotu se usadil na kámen. Jeho podobnost se zjevem ďábla nemohla být dokonalejší. Ústa malá, prohnutá byla stvořena k úšklebku. Ramena byla silácká, avšak lýtka hubená a suchá, jako by nenáležela k témuž tělu. Operatér umístil aparát, jak bílého světla zalil kout s kamenem a sedícím. Barker počal na hlasitý pokyn hráti. Rozpřáhl ruce a zadíval se dlouhým, teskným pohledem ke kruhovitému otvoru ve stropě, jenž mu byl symbolem svobody a života. Jeho oči byly zamženy slzou. Pak se zadíval do tmy, jeho oči představovaly hrůzu, bylo možno přísahati, že v jeho nitru se děje něco nadpřirozeně strašlivého. Snad před jeho duševním zrakem se objevilo pařeníště lidských béd, tajné, navzájem se ukrývající špíny pohlaví, bojiště s krvavými mrzáky, jež místo údů měli umělé hmoty a umírali pod soucitným pohledem, zvířata děsem ryčící, rozbíjející kopyty lebky svých pánů a vlekoucí za sebou uzlovité chuchvalce střev z rozpáraných břich, nemocnice s puchy přecpaných zvěřinců a na lůžcích lidské trosky s jazyky bílými jak mléko a s duší plnou touhy po pokojném skonu. To mohl zřít ďábel, byl to jeho plod, jako dílo, jež vnesl mezi lidstvo. Jeho pohled měl do sebe cosi úchvatně děsivého, že jsme všichni s ustrnutím pohlíželi na jeho hru. Pak zaplátl mu na rtech pošklebek, nejstrašlivější grimasa, schopná ukřižovati, jakou jsem kdy v životě zřel. To nebyla hra, ten muž živě vzpomínal na nějaký svůj dávný zločin!

Operátorova ruka se chvěla, ale mechanicky fotografoval dále. Režisér pohlížel na Barkera s očima udivenýma a vyvalenýma.

„U ďábla,“ zamručel mi do ucha, „ten chlapík jistě ví o zločinu více, než my všichni zde dohromady, nebo stojím před nerozluštitelnou záhadou úžasně rafinované interpretace...“

Výkřik. Wilkins se obrátil a spatřil smrtelně bledou Joan, kácející se k zemi. Jak se dozvěděla, že začalo filmování?

Dva nosiči vlekli štíhlé Joanino tělo k domovu; avšak nikdo mimo mne nejevil překvapení.

Alexandre Barker po sehrané scéně zmizel. Joana, když se vzpamatovala z mdloby, uprchla do svého bytu. Její chování nemohl Wilkins pochopit. Vzdalovala se od něj úmyslně? Wilkins si myslí, že Joana jej miluje a nechce, aby se najednou v několika dnech a v několika polibcích rozplynuly všechny její dívčí iluze o lásce.

Před půlnocí Wilkinse probudily nějaké zvuky.

Neslyší ženský pláč?

Odhodil příkrývku a šel ke dveřím, které prudce otevřel. Jakýsi stín dal se chodbou na útěk. Wilkins opět uleh, ale po chvíli zase zaslechl pláč. Znovu otevřel dveře.

Mé ruce zachytily cosi prchajícího. Cítil jsem pod prsty měkké teplé linie těla. Žena! Zmítala se, bušila do mých prsou drobnými údery. Poškrabala mi hrdlo, roztrhala na ramenou noční šat a pak zapletši se prsty do mého vousu, zanechala v beznaději svého odporu.

„Kdo jste?“ tázal jsem se, drže ji v náručí jako dítě, jež chceme uložit na lůžko.

Mlčela.

„Jste z mé společnosti?“ vyzvídal jsem dále.

Žádná odpověď.

Usedl jsem, maje ji nyní na klíně, aby mi neunikla. Dotkl jsem se její tváře. Nalezl jsem malý nosík a oči vlhké slzami. Bylo to mladé a svěží děvče.

Ale ano, byla to Joana!